

“Milliy o‘yinlar asosida tasviriy san’atda bolalarda ijodiy tafakkur va vizual tafakkurni rivojlantirish”

Xidoyeva Mahliyo Bozor qizi

Navoiy davlat universiteti

“Dasgohli rangtasvir” ta’lim yo‘nalishi

4 - kurs “R”guruh talabasi

Annotatsiya: Maqolada milliy o‘yinlar motivlari tasviriy san’at darslarida bolalarda ijodiy tafakkur va vizual tafakkurni rivojlantirishdagi roli tahlil qilinadi. Milliy o‘yinlar bolalarning harakat, ritm, fazo va dramatik ifodani his qilish qobiliyatini oshiradi hamda san’at asarlarini yaratishda ijodiy qarorlar qabul qilishga yordam beradi. Maqolada milliy o‘yinlar motivlariga asoslangan mashg‘ulotlarni tashkil etishning pedagogik va metodik jihatlari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: milliy o‘yinlar, tasviriy san’at, ijodiy tafakkur, vizual tafakkur, kompozitsiya, pedagogik metodika, estetik tarbiya.

Tasviriy san’at darslarida bolalarda ijodiy va vizual tafakkurini shakllantirish pedagogik muhim vazifalardan biridir. Bu jarayon bolaga san’at orqali o‘z fikrini va hissiyatini ifodalashni o‘rgatadi. Shu maqsadda milliy o‘yinlar motivlari samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Milliy o‘yinlar bolalarning tabiiy harakatini, fantaziyasini, ritm va dramatik kayfiyatni uyg‘unlashtiradi. “Kurash”, “Chillak”, “Qiz quvdi”, “Arqon tortish” kabi o‘yinlar tasviriy san’at darslarida kompozitsion tafakkur, rang uyg‘unligi, fazoviy nisbat va hissiy ifodani rivojlantirish imkonini beradi.

Shovdirov S.A. (2017, 2024) o‘z ilmiy tadqiqotlarida san’at ta’limida o‘quvchini faollashtirish va badiiy izlanishga yo‘naltirish zarurligini ta’kidlaydi. Milliy o‘yinlar motivlarini qo‘llash nafaqat didaktik, balki estetik va pedagogik samaradorlikni oshiruvchi vosita hisoblanadi.

Milliy o‘yinlar motivlari bolalarda ijodiy tafakkur va vizual tafakkurni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ular bolalarning fantaziyasini rag‘batlantiradi, harakat, ritm, fazo va dramatik ifodani his qilish qobiliyatini oshiradi hamda san’at asarlarini yaratishda mustaqil qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

Tasviriy san’at darslarida milliy o‘yin motivlarini qo‘llash bolalarga kompozitsion tafakkur va vizual tafakkur ko‘nikmalarini shakllantirish imkonini beradi. Masalan, “Kurash” o‘yini sahnasini chizish jarayonida o‘quvchi markaziy va yordamchi obrazlarni aniqlaydi, harakat yo‘nalishini belgilaydi va dramatik effektini ifodalaydi. Shu bilan birga, u kuch, plastika va muvozanatni his qiladi. Bu jarayon bolada kompozitsion tafakkur va badiiy qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

“Qiz quvdi” o‘yini esa ritm va harakat ketma-ketligini o‘rganish uchun qulay. O‘quvchi bu o‘yinda yuzaga kelgan dramatik lahzalarni rang, shakl va yorug‘lik orqali

ifodalaydi. Shu bilan bolada vizual tafakkur rivojlanadi va rasmni hissiy jihatdan boyitish imkoniyati paydo bo'ladi.

O'quvchilar o'yin sahnasini tahlil qilish orqali tafakkur va vizual sezgilarini rivojlantiradi. Ular voqeani kuzatadi, obrazlar orasidagi bog'liqlikni anglaydi va uni badiiy shaklda ifodalaydi. Shu jarayonda fantaziya, ijodiy tafakkur va vizual tafakkur uyg'unlashadi.

Shovdirov S.A. (2024) ta'kidlaganidek, san'at darslarida o'quvchini mustaqil fikrlashga va badiiy izlanishga yo'naltirish zarur. Milliy o'yinlar esa shu vazifani bajarishda tabiiy vosita bo'lib xizmat qiladi. O'quvchilar o'yin sahnasini chizish jarayonida asosiy g'oya va uning hissiy ifodasini aniqlaydi, kompozitsion yechim topadi, rang va shaklni uyg'unlashtiradi.

O'yin motivlarini qo'llash bolalarda estetik idrokni shakllantiradi va ularning san'at asarlarini yaratishdagi mustaqilligini oshiradi. Masalan, "Arqon tortish" o'yini orqali bolalar jamoaviy ishlash, do'stlik va mehnatsevarlikni anglaydi. "Chillak" o'yini esa ritm, muvozanat va harakat hissini rivojlantiradi. Shu tariqa, o'quvchi o'z asarini yaratishda nafaqat badiiy, balki ma'naviy qadriyatlarni ham aks ettiradi.

Tasviriy san'at darslarida o'yinli metodlarni qo'llash bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Birinchi bosqichda o'quvchilarga o'yin mazmuni tushuntiriladi va vizual materiallar orqali tahlil qilinadi. Ikkinchi bosqichda o'quvchilar o'yinni chizish yoki eskizlash orqali harakat, fazo va obrazlarni o'rganadi. Uchinchi bosqichda rang, faktura va kompozitsion elementlar bilan ishlash va ijodiy qarorlarni qo'llash amalga oshiriladi.

O'quvchilarning ijodiy tafakkurini shakllantirishda o'yinli metodlar darslarni qiziqarli va hayotiy qiladi. Bola rasm chizish jarayonida o'yinning ruhini, dramatik lahzalarini va hissiy kayfiyatini ifodalaydi. Shu tariqa u san'atni hayotiy tajriba sifatida anglaydi, badiiy tafakkur va estetik didni rivojlantiradi.

Milliy o'yin motivlari bolalarda mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmasini shakllantiradi. Ular o'yinda sodir bo'layotgan voqealarni tahlil qiladi, harakat va obrazlar orasidagi bog'liqlikni anglaydi, shuningdek, badiiy qarorlarni ijodiy tarzda amalga oshiradi. Shu tariqa o'quvchilar nafaqat texnik ko'nikmalar, balki tafakkur va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Shuningdek, milliy o'yin motivlari bolalarda milliy o'zlikni anglash va xalqona qadriyatlarni his qilishga yordam beradi. Ular o'z xalqining madaniy merosi bilan tanishadi va san'at orqali uni ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning vizual tafakkuri yanada boyitilishi mumkin. Masalan, o'yin sahnasini video yoki raqamli tasvirlar orqali tahlil qilish, interfaol mashg'ulotlarda kompozitsion va rang yechimlarini tajriba qilish imkonini beradi.

Shunday qilib, milliy o'yinlar motivlari tasviriy san'at darslarida bolalarda ijodiy tafakkur va vizual tafakkurni rivojlantirishning samarali vositasidir. Ular bolalarda

fantaziya, harakatni tushunish, rang va shakl uyg'unligini his qilish, hissiy ifoda va milliy qadriyatlarni anglash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Milliy o'yinlar motivlari tasviriy san'at darslarida bolalarda ijodiy tafakkur va vizual tafakkurni rivojlantirishning samarali vositasidir. Ular bolalarning fantaziyasini rag'batlantiradi, harakat, ritm va fazo hissini oshiradi hamda san'at asarlarini yaratishda mustaqil qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

O'yin motivlari asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda kompozitsion tafakkur, rang va shakl uyg'unligi, dramatik ifoda, estetik did va milliy qadriyatlarni anglashni rivojlantiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarda jamoaviy ishlash, o'z fikrini ifodalash va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalari shakllanadi.

Shovdirov S.A. va boshqa pedagog olimlarning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, milliy o'yinlar motivlarini qo'llash darslarni qiziqarli va hayotiy qiladi, o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning badiiy tafakkurini mustahkamlaydi. Shu bois, milliy o'yinlar motivlariga asoslangan mashg'ulotlar tasviriy san'at ta'limida pedagogik, estetik va ma'naviy ahamiyatga ega ekanligi tasdiqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter Education & Global Study*. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // *AIP Conference Proceedings*. – 2025. – Vol. 3268. – № 1. – P. 070035.
5. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
6. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
7. Hasanov M. (2022). *Milliy o'yinlarning tasviriy san'atdagi ifoda imkoniyatlari*. Toshkent: Fan.
8. Karimova N. (2021). *San'at va xalq o'yinlari uyg'unligi: metodik tavsiyalar*. Navoiy: NDPI nashriyoti.
9. Mirzayev A. (2002). *Kompozitsiya asoslari va badiiy tafakkur*. Toshkent: San'at.
10. Rasulov S. (2020). *Estetik tarbiya va ijodiy tafakkur: pedagogik yondashuvlar*. Toshkent: Ta'lim.